

Enric Balaguer, Maria Jesús Francés & Vicent Vidal (eds.), *Aproximació a l'altre. An approach to the other. Biografies, semblances i retrats. Biographies, resemblances and portraits*. Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, 2015, 162 pp., ISBN: 978-90-272-4017-0

L'escriptura del jo (diaris i dietaris, memòries, autobiografies i biografies, epistolaris, etc.) ha estat objecte d'estudi creixent en els darrers decennis del segle xx. El seu caràcter fronterer entre diversos gèneres l'ha convertit en un espai ric i complex que ha despertat l'interès de la crítica literària i de l'acadèmica, i també el dels lectors. Tal com ha succeït en altres àrees de la història cultural, foren els teòrics francesos, especialment els filòsofs Pierre Bourdieu, François Dosse i Paul Ricoeur, els qui iniciaren, i consolidaren, una renovació dels estudis biogràfics, i marcaren nous paràmetres valoratius com els motius, les intencions o la voluntat. En aquest context renovador, hi sorgiren debats sobre noves metodologies i s'introduïren noves perspectives d'estudi, com ara el gènere o les identitats.

Des de finals del segle xx, el Grup de Recerca de Literatura Contemporània (GRLC) de la Universitat d'Alacant ha organitzat diversos congressos i simposis l'objectiu principal dels quals ha estat l'estudi de la literatura memorialística i autobiogràfica, especialment la d'autoria catalana. Sota el mestratge i la direcció d'Enric Balaguer, tot un equip de professors i investigadors han convertit aquesta universitat en un lloc de trobada regular d'experts nacionals i internacionals que han presentat els seus treballs sobre l'estudi biogràfic. Així, molt sovint han anat més enllà de l'estudi descriptiu i n'han fet interessants aportacions innovadores. En els darrers quinze anys, el GRLC ha editat una dotzena de publicacions a partir de tot el nombrós material presentat en els seus congressos, publicacions aparegudes en gruixuts volums d'actes o en dossiers monogràfics de revistes culturals com *L'Espill*, així com el magnífic treball monogràfic d'Anna Esteve basat en la seua tesi, *El dietarisme català entre dos segles (1970-2000)*, que rebé el «Premi Serra d'Or 2011», i la no menys interessant antologia de dietaristes catalans actuals *Ancora del temps*, editada per Joan Borja.

Del, fins ara, darrer encontre, titulat «VII Simposi Internacional de Literatura Autobiogràfica: El coneixement de l'altre: biografies i retrats en la literatura catalana del segle xx», que tingué lloc al novembre de 2013, el GRLC n'ha editat dues publicacions: *La biografia a examen* (PAM, 2015) a càrrec de Joaquim Espinós, Antoni Maestre i Isabel Marcillas; i *Aproximació a l'altre. An approach to the other. Biografies, semblances i retrats. Biographies, resemblances and portraits* (John Benjamins Publishing Company, 2015), a cura d'Enric Balaguer, Maria Jesús Francés i Vicent Vidal, volum que ara ens ocupa.

En un primer cop d'ull, tres criteris diferencien aquestes dues publicacions sorgides del mateix simposi: l'origen dels autors dels treballs, l'editorial i la llengua en què estan publicats. Efectivament, *Aproximació a l'altre. An approach to the other* està format per treballs majoritàriament de professors i investigadors vinculats al GRLC; s'ha publicat en una editorial estrangera (si bé en una col·lecció dirigida pel professor de la Universitat d'Alacant, Vicent Martines Peres) i, a més a més, la majoria dels treballs aquí presentats s'han traduït a l'anglès. No hi ha dubte que queda clarament palesa la voluntat d'internacionalització de la investigació duta a terme pel GRLC.

El volum en qüestió està dividit en quatre grans blocs: una introducció per part dels tres editors, que serveix també de presentació succinta de la major part dels articles; una secció basada en qüestions teòriques i genèriques; una altra titulada «Retratistes, retratats i retratades»; i una quarta sobre la vinculació de les ideologies i els imaginaris col·lectius a la biografia. El volum es tanca amb un índex de conceptes i un altre d'antropònims.

Ressenyar individualment la vintena d'articles és una tasca que supera amb escreix l'espai que se m'ha acordat en aquesta revista. Així i tot, i malgrat les limitacions esmentades, m'agradaria ressaltar-ne alguns continguts, sobretot pel que tenen d'innovadors, i això no s'ha d'interpretar de cap manera com una menysvaloració dels articles que no esmentaré. Ja sabeu que tota tria és subjectiva.

Del primer bloc m'ha cridat molt l'atenció l'article de Vicent Salvador titulat «Un nuevo modelo de discurso biográfico. Los casos clínicos literaturizados de Oliver Sacks» (pp. 9-16) on, malgrat l'escassetat de referències bibliogràfiques, l'autor ens introdueix en un gènere poc estudiat en la literatura catalana com és el cas clínic relatat pels metges, és a dir, els relats biogràfics vinculats al pacient. «Para forjarlos el autor se sirve de metáforas, alusiones míticas, referencias culturales, estrategias narrativas y, en resumen, un arsenal de recursos que posibilitan la expresión de experiencias difícilmente comunicables con la sola lógica científica pero que alimentan el conocimiento y que prenden al lector en sus redes hechizadas» (p. 14).

Eduard Cairol aborda diverses tècniques com el collage i el muntatge a *Alemanys*, de Walter Benjamin (17-23), si bé ho fa a partir dels textos traduïts i no dels originals alemanys. Joaquim Espinós (25-31) ens apropa als estudis audiovisuals amb un treball sobre la biografia televisiva *El meu avi*, en la qual, l'aspecte biogràfic més innovador «[...] is the importance of the familial gaze, whose role in conventional biographies is much more secondary. [...] The formula is very fortunate, because it shortens the distance that biographies keep from the receiver, empathizes immediately with the audience and gives a powerful emotional intensity to the approach» (p. 29).

Joan Borja sistematitza els «books of conversations» valencians contemporanis (41-43) a partir d'un corpus que, per la seua extensió, ha omès en aquest article i convida el lector a consultar-lo a la pàgina web del GRLC <<http://www.autobiografia.ua.es>>, si bé he de confessar que, en els diversos intents que he fet durant el mes de juny de 2016, m'ha estat impossible accedir-hi.

Tanca aquesta secció «Tracing the author or how theory constitutes an auto(bio)-graph» (49-60), de Meri Torras, un dens assaig de teoria sobre la vinculació del cos a la figura autorial; recordem que l'autora ha fet grans aportacions teòriques a la relació literària «cos i textualitat».

El segon bloc, dedicat principalment a estudis de personatges individuals, comença amb un extens treball de Llorenç Soldevila sobre els darrers seixanta anys de biografisme en català, i continua amb treballs de diversos professors sobre Josep Pla, Domènec Guansé, Eugeni d'Ors (amb Pla i Joan Fuster) Josep M. Espinàs i dues escriptores contemporànies, Marta Pessarrodona i Montserrat Roig. En general, tots els treballs són molt acurats, potser, per interès propi; hi destacaria «The art of conversation: Dialogic literary portraits in Montserrat Roig's journalistic work» (107-114), de Maria Àngels Francés, la qual és, sens dubte, una de les majors especialistes en l'obra de M. Roig, de qui aquests dies estem commemorant el 70è aniversari del naixement.

El tercer bloc és bastant heterogeni pel que fa als temes tractats: l'editorial Alcides, les *Siluetes de catalans* de Rovira i Virgili, les biografies de Carmen Sylva i un darrer article sobre J. Antonio Llinàs. Personalment, m'ha cridat molt l'atenció «Las biografías de Carmen Sylva, la reina escritora de Rumanía» (141- 147), de Barbara Fraticelli, un breu article que ens aproxima a un fenomen tan desconegut al nostre país com és la importància de les biografies en la Romania postcomunista, amb la seua doble vessant, la catàrtica «para el público lector, dado que le permite elaborar el duelo por las personas que han sido las auténticas víctimas del terror», i la pedagògica, «porque al conocer la represión del régimen, se pueden evitar posibles apologías del mismo» (142). No obstant això, el vertader *boom* biogràfic romanès a partir de 1989 es va centrar en la publicació de llibres sobre les vides dels membres de les antigues famílies reials romaneses, com la de l'alemanya-romanesa Carmen Sylva, el nom real de la qual era Elisabeth Pauline Ottilie Luise zu Weid (1843-1916).

Tot plegat, *Aproximació a l'altre. An approach to the other. Biografies, semblances i retrats. Biographies, resemblances and portraits* és una nova aportació als estudis biogràfics que, juntament amb el volum *La biografia a examen*, conformen un ventall molt ampli i rigorós de l'estat de la investigació biogràfica al nostre país. Esperem, doncs, que aquesta no sigui la darrera publicació del Grup de Recerca de Literatura

Contemporània de la Universitat d'Alacant i que aviat es convocarà un nou congrés per a continuar aprofundint en la temàtica i sobretot per a incorporar l'estudi de nous processos de creació i difusió (auto)biogràfica i memorialística com podrien ser els instruments audiovisuals o les xarxes socials.

PILAR ARNAU I SEGARRA
Universitat de les Illes Balears
pilar.arnau@t-online.de